

פרק 2

"חוק טל" ושירות אזרחי של האוכלוסייה החרדית

בשנת 1998 הוגשו לבית המשפט העליון שתי עתירות נגד המשך מתן פטור גורף משירות צבאי לבחורי הישיבות. העותרים דרשו ששר הביטחון יקבע מכסה מקסימלית סבירה של בחורי ישיבות שיקבלו את דחיית השירות. העותרים טענו שדחיית השירות לעשרות אלפי בחורי ישיבה מהווה פגיעה קשה בעיקרון השיוויון ויוצרת נטל כבד על חיילי המילואים. כמו כן טענו העותרים נגד סמכותו הבלתי מוגבלת של שר הביטחון בנושא. ניתן פסק דין מאוחד של 2 העתירות (בג"צ 3267/97 רובינשטיין נ' שר הביטחון). העתירה למעשה התקבלה, ובית המשפט העליון קבע כי הסדר דחיית השירות הוא מסוג הנושאים שהחלטה העקרונית בהם צריכה להיקבע על ידי הכנסת ולא על ידי שר הביטחון. בפסק הדין צוין שהבעיה האידיאולוגית והחברתית הקשורה בגיוס תלמידי ישיבות שתורתם אומנותם חייבת למצוא את פתרונה בהסדר ראשוני (חוק של הכנסת). בית המשפט קבע כי לשר הביטחון אין סמכות להמשיך בהענקת דחיית השירות לבחורי הישיבות, והעביר את הנושא לכנסת, כדי שתעגן את ההסדר בחוק.

בעקבות החלטת בית המשפט העליון בבג"צ רובינשטיין, מינה ראש הממשלה ושר הביטחון דאז אהוד ברק ב-22 באוגוסט 1999 את "הוועדה לגיבוש ההסדר הראוי בנושא גיבוש בחורי ישיבות לצה"ל", בראשות השופט העליון בדימוס צבי טל (להלן: ועדת טל). הוועדה הגישה לראש הממשלה את המלצותיה ב-23 במארכ 2000¹. הממשלה קיבלה את המלצות הוועדה והניחה על שולחן הכנסת את "הצעת חוק שירות ביטחון (דחיית שירות לתלמידי ישיבות שתורתם אומנותם) (הוראת שעה), התש"ס - 2000 (להלן "חוק טל")". החוק התקבל בקריאה שלישית בכנסת ב-23 ביולי 2002, תוקפו נקבע ל-5 שנים מיום פרסומו והוא נכנס לתוקף ב-1 בפברואר 2003.

"חוק טל" קבע כי בהתקיים תנאים מסוימים, שר הביטחון רשאי להעניק צו דחיית שירות, למשך שנה, לתלמידי ישיבות (סעיפים 2 ו-3 לחוק). החידוש העיקרי בחוק, לעומת המצב שקדם לו, הוא קיומה של "שנת הכרעה" (סעיף 5 לחוק). תלמיד ישיבה שהגיע לגיל 23, כאשר גיוסו נדחה כבר במשך 5 שנים, רשאי לדחות את הגיוס בשנה נוספת, בה הוא יכול לצאת מהישיבה, לעבוד או ללמוד מקצוע, ללא שיגיוס, במשך שנה. בסוף שנה זו הוא יחליט על המשך דרכו - לרכוש מקצוע ולעבוד, לעשות שירות צבאי או אזרחי, או לחזור ללימודים בישיבה. חוק טל הסמיך את שר הרווחה כאחראי על הפעלת השירות האזרחי. כעבור 5 שנים, ובאישור שר הביטחון, חתם שר הרווחה בחודש מאי 2007 על התקנות המאפשרות את תחילת השירות האזרחי לפי חוק טל. החל ממועד זה, יוכלו תלמידי הישיבות שבחרו לשרת בשירות האזרחי לאחר שנת ההכרעה לבצעו. השירות יבוצע במשך שנה (40 שעות התנדבות שבועיות), או במסלול ארוך יותר של שנתיים (במהלכן 20 שעות התנדבות שבועיות, ואפשרות לעבוד או ללמוד במקביל). מתנדבי השירות האזרחי לפי "חוק טל" יקבלו תשלום דמי כלכלה חודשי בהתאם לגילם וגודל משפחתם, ובנוסף יהנו מההטבות המקבילות לאלה הניתנות לחיילים במסגרת "הקן לקליטת חיילים משוחררים". עם הקמת מנהלת השירות האזרחי-לאומי, הועברה האחריות לשירות האזרחי לפי "חוק טל" ממשד הרווחה למנהלה, במשרד ראש הממשלה.

1. הוועדה לגיבוש ההסדר הראוי בנושא גיוס בני ישיבות (ועדת טל). דין וחשבון. מארכ 2000.